

νίζει και τον κρατά μέσα στο σπίτι περισσότερο απ' όσο θα 'θελε. Κάτι συμβαίνει. Η μάνα όλο κλαίει, κι είναι μαζί του ιδιαίτερα τρυφερή. Τις τελευταίες μέρες ο πατέρας είναι αναστατωμένος. Μένει πολλές ώρες μόνος, φεύγει πέρα στα χωράφια, χάνεται. Δεν μιλάει σε κανένα. Τον νιώθει να σκοτεινιάζει, αφογκράζεται την ανάσα του τα βράδια, δεν κοιμάται πια σχεδόν καθόλου. Το μικρό αγόρι παρακολουθεί σιωπηλό τις ετοιμασίες. Νιώθει το στομάχι του άδειο, ένα απέραντο κενό, δεν καταλαβαίνει. Τι συμβαίνει; Μέσα του φουντώνει φόβος ανεξήγητος. Τις νύχτες βλέπει δύσκολα όνειρα, όμως το πρωί δεν θυμάται τίποτα. Όλο και πιο συχνά κλαίει χωρίς φανερό αιτία. Ένα βράδυ, ύστερα από ένα τέτοιο κλάμα ήρθε τελικά λυτρωτικός ο ύπνος, βαρύς, παράξενος. Άρχισε να γλιστρά βαθιά μέσα στη νύχτα ανάμεσα σε σκιές και μουρμουρητά, κυλούσε χωρίς βήματα, προσπερνούσε, έψαχνε, ώσπου από το βάθος του σπιτιού άκουσε άλλο σιγανό κλάμα. Ήταν συρτό κι επίμονο, φοβήθηκε, προσπάθησε να το αγνοήσει, όμως αυτό επέμενε. Τυλίχτηκε η ψυχή του το μίτο του λυγμού κι έφτασε στα πίσω δώματα. Εκεί βρήκε σκυμμένο τον πατέρα με το κεφάλι χωμένο στις παλάμες. Τον κοίταξε σαστισμένος, πρώτη φορά έβλεπε το περήφανο γέρο του πατέρα έτσι. Κουλουριασμένος σχεδόν καθώς ήταν, διέφερε πολύ από την επιβλητική εικόνα που ήξερε. Εκείνος δεν αντιλήφθηκε την παρουσία του παιδιού, συνέχισε ψιθυριστά το θρήνο. Κι όσο έκλαιγε, η φιγούρα του συρρικνωνόταν μέσα στο χώρο, μικραίνει και μικραίνει μπρος στα έκπληκτα μάτια του Ισαάκ, ώσπου στο τέλος το σώμα του έπλεε μέσα τις γαλάζιες πτυχές της τεράστιας κελεμπίας του, ναυαγός μέσα στα ίδια του τα δάκρυα.

Τώρα ήταν συνομήλικοι. Ο Ισαάκ έμενε ασάλευτος, κεραυνοβολημένος να τον κοιτά. Τέλος, μην ξέροντας τι άλλο να κάνει, τον ακούμπησε φοβισμένος στον ώμο, «Γιατί κλαις;».

Το παιδί απέναντί του χωρίς να γυρίσει να τον κοιτάξει «Δε θέλω, δε θέλω να το κάνω... δεν φταίω, με πιέζει» απάντησε με πνιγμένη φωνή, «Ποιος;... τι να κάνεις;» ρώτησε ο Ισαάκ.

ο Αβραάμ είχε βλέμμα θολό, απλανές, αγνόησε την ερώτηση.

«Γιατί σε πιέζει...ποιος;», τραύλισε με αβέβαιο τόνο ο Ισαάκ, «τι συμβαίνει;» κι έκανε πάλι να τον αγγίξει, «Μα εσύ τρέμεις...φοβάσαι; τι φοβάσαι;» πηχτός αέρας βάρυνε τα χέρια του που άφησαν μισή την κίνηση κι έπεσαν ξερά.

«Αν έτσι πρέπει όμως;...αν αυτό είναι το σωστό;...πιο να 'ναι άραγε το σωστό;» ψέλλισε ο μικρός Αβραάμ. Ύστερα πετάχτηκε απότομα όρθιος τσαλαπατώντας το γαλάζιο ρούχο που μπερδευόταν στα πόδια του και με μάτια όλο έξαψη άρχισε να φωνάζει, «ποιος θα μου πει ποιο είναι το σωστό, κάποιος να μου δείξει πιο είναι το σωστό...», συνέχισε για ώρα τον απελπισμένο του μονόλογο. Το μικρό του σώμα τρανταζόταν, τα χέρια του ανέμιζαν παράξενα σήματα. Ο Ισαάκ τραβήχτηκε από κοντά του, έμεινε μετέωρος, χωρίς γη κάτω απ' τα πόδια του. Αυτό λοιπόν ήταν το πιο σημαντικό; Το σωστό; Τον συνεπέρα το ρίγος μιας ταλάντωσης γεννημένης στη μέσα ρίζα του κορμιού, ύστερα ακούμπησε στον τοίχο κι άφησε το σώμα του να γλιστρήσει μαλακά ως κάτω, κάθισε ανακούρκουδα, τύλιξε με τα χέρια του τα γόνατα και κοίταξε κατάματα τον πατέρα. «Μ' αγαπάς;» τον ρώτησε με στόμα στεγνωμένο. Δεν πήρε απάντηση. Κυλούσε ο χρόνος μέσα σε μια σαρωτική σιωπή. Το παιδί ξαναρώτησε με φωνή κούφια από συρρικνωμένα φωνήεντα «Μ' αγαπάς;». Αυτή τη φορά δεν τόλμησε να τον κοιτάξει, τα μάτια του έσκαβαν λαγούμι βαθύ καθώς περίμενε τρέμοντας την απάντηση. Στο δωμάτιο επικρατούσε απόλυτη ακινησία, ούτε κλάμα πια, ούτε λυγμός. Οι στιγμές, οι ώρες, οι αιώνες κυλούσαν αφήνοντας πίσω τους μαβιές γραμμές που χάραζαν τα ταβάνια, έπλεκαν δίχτυα σύννεφα βαριά έτοιμα να τους πλακώσουν, καπνοί παντού. Ο Ισαάκ έγδερνε τη ματιά του στον απέναντι τοίχο. Έψαχνε τον ίσκιο του πατέρα. Περίμενε να δει τη βαριά κορμостаσιά να σηκώνεται, να ξεδιπλώνεται αργά, να μεγαλώνει πάλι, να γεμίζει το γαλάζιο ρούχο, να υψώνεται πάνω απ' τις ώρες, πέρα απ' το χρόνο, πιο ψηλή από ποτέ, ν' απλώνει πλατειά τρομαχτική και καθησυχαστική συνάμα τη σκιά της, ν' ανοίγει διάπλατη αγκαλιά. Όμως αυτό αργούσε.

Άρχισε να ξημερώνει, οι φυλλωσιές των δέντρων έριχναν προειδοποιητικές σκιές πάνω στους τοίχους. Μετρούσε τα βήματα των ωρών από κλαδί σε κλαδί. Ο Αβραάμ κοιμόταν κουλουριασμένος, κατάκοπος από το κλάμα και την πάλη.

Ο Ισαάκ δεν γύρισε να κοιτάξει, τράβηξε τα χέρια από τα γόνατα. Το μουδιασμένο του κορμί έτριξε σιγανά, μια πρωινή αχτίνα τρύπωσε στο δωμάτιο, απαλή στην αρχή, τρυφερή με τους παγωμένους σοβάδες και τα λιγοστά έπιπλα. Έπειτα έσκισε, απρόσμενα, το δωμάτιο στα δυο, σα χαρτί. Ο Ισαάκ τέντωσε το μικρό κορμί του, χαλάρωσε τους καρπούς, τίναξε με δύναμη τα χέρια να φύγει ο πόνος της απάντητης ερώτησης, που λεπίδα φωτός ήταν τώρα εκεί μπροστά του έτοιμη να κόψει. Σηκώθηκε. Και καθώς όλο το βράδυ κοιτούσε επίμονα τον τοίχο απέναντι, τα μάτια του έμαθαν, δεν έψαξαν αλλού, παρά εκεί μπροστά του βρήκανε τη λύση. Είδε τον ίσκιο του να σαλεύει, το δικό του ίσκιο γιγάντιο, να τεντ-

ώνεται και να ψηλώνει τελικά μέσα στο σπίτι. Τον είδε τρέμοντας να μπλέκεται με τις σκιές των δέντρων, με τις φυλλωσιές, πιο τρομακτικός, πιο μεγάλος από ποτέ, τεράστιος. Η σκιά του Ισαάκ κατέλαβε το χώρο, σάλεψε μετά από αιώνες.

«Έπρεπε» ακούστηκε μόνο ριπή ανέμου η φωνή Του.

Ύστερα σιωπή.

«Όλα έγιναν. Τίποτα δεν πρέπει πια. Τίποτα άλλο», είπε ο Ισαάκ. Έσκυψε και χάιδεψε το μικρό κοιμισμένο, του έστρωσε τα σγουρά μαλλιά. Κι ύστερα βγήκε απ' το δωμάτιο. Βγήκε στο φως να χαρεί τη μέρα.

Ο Αβραάμ έτριψε τα πρησμένα από το κλάμα μάτια του, κοίταξε τα σχήματα στους φρεσκοασβεστομένους τοίχους, που φάνταζαν ακόμα μεγαλύτερα μπρος στο παιδικό του σώμα, που τουρτούριζε κουλουριασμένο ακόμα στο πάτωμα. Και ξαφνικά τα κατάλαβε όλα, κι έμοιαζαν σαν να ήταν έτσι σχεδιασμένα από πάντα. Δεν έκλαιγε πια, δεν έτρεξε να φύγει, δεν σκέφτηκε πως θα 'ταν αν άλλαζαν όλα πάλι με μιας και γυρνούσαν στην αρχή. Αναστέναξε μόνο ελαφριά και σκεπάστηκε όσο μπορούσε καλύτερα με τη φαρδιά γαλάζια κελεμπία του. Είχε πολλή υγρασία ακόμα στο δωμάτιο.